

NO.1

วิชารัฐศาสตร์เบื้องต้น

**INTRODUCTION TO POLITICAL
SCIENCE**

ดร.สัณห์พันธุ์ จักรภัทรวงศ์

POS 4904 รัฐศาสตร์เบื้องต้น

จำนวนหน่วยกิต 3 (3-0-6) บรรยาย 3 ชั่วโมง ค้นคว้าด้วยตนเอง 6 ชั่วโมง / สัปดาห์

ภาคการศึกษาที่ 1/ 2569

วัน/เวลา

วิชาบังคับก่อน ไม่มี

คำอธิบายรายวิชา (COURSE DESCRIPTION)

ความหมาย ความเป็นมา ขอบข่ายของการศึกษารัฐศาสตร์ วิธีการของรัฐศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับศาสตร์ทางสังคมอื่นๆ โดยครอบคลุมถึง แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ทางรัฐศาสตร์โดยสังเขป ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับบุคคล สถาบันการเมือง กระบวนการทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ดร. สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์

- โทรศัพท์ 094 969 3945
- Email : sunhanat.ja@ssru.ac.th
- Line : pornchai0625
- วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การวัดผล (EVALUATION) ภาคพิเศษ ทร

- 1. การสอบปลายภาค 30 คะแนน
- 2. การสอบกลางภาค 10 คะแนน
- 3. งานกลุ่ม 20 คะแนน
- 4. งานเดี่ยว 20 คะแนน
- 5. การเข้าชั้นเรียนและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน 20 คะแนน

รวมทั้งสิ้น 100 คะแนน

การวัดผล (EVALUATION)ภาคปกติ

- 1. การสอบกลางภาค 20 คะแนน
- 2. การสอบปลายภาค 40 คะแนน
- 3. งานที่มอบหมาย 30 คะแนน
- 4. การเข้าชั้นเรียนและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน 10 คะแนน

รวมทั้งสิ้น 100 คะแนน

งานเดี่ยวและงานกลุ่ม

- งานเดี่ยว ให้นักศึกษาทำรายงานตามที่กำหนดไว้
- งานกลุ่ม ให้นักศึกษาจัดกลุ่มทำรายงาน และรายงานหน้าชั้นเรียน

ในโลกของเรามีวิชาความรู้วิทยาการต่างๆ ให้ศึกษากันอย่างมากมายหลายสาขานับตั้งแต่ที่มนุษย์เราได้รวมตัวกันเป็นหมู่เป็นเหล่าด้วยสัญชาตญาณของความเป็นสัตว์สังคม (Social Animal) และมีพัฒนาการตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงการเป็นรัฐ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นี้เอง จึงต้องมีศาสตร์ที่จะทำให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความผาสุก และสามารถบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ วิชาความรู้ที่ว่านี้ก็คือ “รัฐศาสตร์” นั่นเอง

นอกจากนี้ ยังไม่มีที่ใดในโลกที่เราจะอยู่อาศัยได้โดยปราศจากอำนาจและอิทธิพลแห่งรัฐ รวมถึงในการดำรงชีวิตของเราตั้งแต่ตั้งแต่ก่อนเกิดจนถึงตาย เรายังไม่สามารถแบ่งแยกรัฐออกจากสิ่งรอบๆ ตัวเราได้อีก ดังนั้นเราจึงควร ศึกษาและเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของบทบาทรัฐในแง่ต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเราต่อไป

1.1 ศาสตร์แห่งการเรียนรู้ของมนุษย์

คำว่า “ศาสตร์” ในความหมายที่กว้างนั้นได้แก่ “ความรู้” ที่มนุษย์ใช้ระบบประสาทสัมผัส และความสามารถทางสมองของมนุษย์ในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ สร้างเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ หรือความรู้ขึ้นมา และใช้ความสามารถในการพูดและเขียนถ่ายทอดสิ่งที่ตนรู้ให้แก่ผู้อื่นได้รับสิ่งที่ตน รู้จนกระทั่งความรู้มีการสั่งสมเพิ่มพูนหรือการค้นพบความรู้ใหม่ที่สามารถปฏิเสธความรู้เก่าว่าเป็นสิ่ง ที่ไม่ถูกต้อง หรือความน่าเชื่อถือน้อยกว่าความรู้ที่ถูกเสนอขึ้นมาใหม่ได้

การจัดแบบหนึ่งแบ่งวิชาในโลกออกเป็นสามกลุ่ม คือ มนุษยศาสตร์ (Humanities) วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science) และสังคมศาสตร์ (Social Science) ดังจะขยายความ โดยสังเขปต่อไป

1.1 ศาสตร์แห่งการเรียนรู้ของมนุษย์

1.1.1 หมวดวิชามนุษยศาสตร์

หมวดวิชามนุษยศาสตร์ คือ กลุ่มวิชาที่เกิดขึ้นมาในโลกก่อนหมวดวิชาอื่น กลุ่มวิชานี้ศึกษามนุษย์ในเชิงความเชื่อ ปรัชญา ภาษา ศิลปะ อารยธรรมและคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชานี้ ได้แก่ วิชาศาสนา (Religion) วิชาปรัชญา (Philosophy) วิชาภาษาศาสตร์หรืออักษรศาสตร์ (Linguistics) วิชาศิลปะ (Arts) วิชาต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะเป็นนามธรรมสูง มีความเจริญก้าวหน้ามาก่อน จึงได้เป็นความรู้พื้นฐานให้กับวิชาอื่นๆ ที่ตามมา

วิธีการศึกษาจะเน้นพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง (Space) อย่างเจาะจง (Unique) หรือเวลาใดเวลาหนึ่ง (Time) ยึดหลักการจิตวิสัย (Subjectivity) เป็นหลัก เป็นเครื่องมือในสาขาวิชาภาษาและศิลปะ นอกจากนั้นวิชามนุษยศาสตร์มีฐานะเป็นวิชาก่อนวิทยาศาสตร์ (Pre-science) แต่ก็เป็นความรู้พื้นฐานให้กับวิทยาศาสตร์ที่จะเกิดตามมา

1.1 ศาสตร์แห่งการเรียนรู้ของมนุษย์

1.1.2 หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ หิน แร่ธาตุ และอากาศ สำหรับสิ่งมีชีวิต เช่น พืช สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย ในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทหนึ่ง หมวดวิชานี้ยังแยกย่อยเป็น 3 ประเภทคือ

ก. สาขาชีวภาพ (Biological Science) เช่น ชีววิทยา พฤกษศาสตร์ สัตวศาสตร์ วาริชศาสตร์ เป็นต้น

ข. สาขากายภาพ (Physical Science) เช่น เคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ธรณีวิทยา โลหะวิทยา เป็นต้น

ค. สาขามผสม เช่น ชีวเคมี สิ่งแวดล้อมศึกษา วิทยาศาสตร์การอาหาร เทคโนโลยี ชีวภาพ วิศวกรรม แพทย์ศาสตร์

เป็นต้น

1.1 ศาสตร์แห่งการเรียนรู้ของมนุษย์

1.1.3 หมวดวิชาสังคมศาสตร์

หมวดวิชาสังคมศาสตร์เป็นความรู้เกี่ยวกับคนที่รวมกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์ (Human Society) แบ่งเป็นดังนี้ คือ

ก. ความรู้ทั่วไป (General Science) ความรู้ทั่วไปตรงนี้ หมายถึง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ มีสาขาวิชา เช่น มานุษยวิทยา สังคมวิทยา แต่ละสาขাপระกอบด้วย รายวิชาของตนเป็นจำนวนมาก

ข. ความรู้เฉพาะด้าน (Specific Science) ความรู้เฉพาะด้านในที่นี้ หมายถึง ความรู้เฉพาะด้านในด้านหนึ่งของสังคมมนุษย์ มีสาขาวิชาเหล่านี้ เช่น เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

ค. กลุ่มวิชาผสม ตัวอย่างเช่น มานุษยวิทยากายภาพ สังคมวิทยาการเมือง เศรษฐศาสตร์การเมือง จิตวิทยา สังคมธุรกิจการเกษตร การเกษตรอุตสาหกรรม

1.2 วิธีการศึกษารัฐศาสตร์

นักรัฐศาสตร์อาจใช้วิธีต่างๆ เพื่อศึกษาวิชารัฐศาสตร์ วิธีการศึกษาบางวิธีได้แก่วิธีการสังเกตหรือวิธีการเชิงประจักษ์ (Empirical Method) วิธีการเชิงประวัติศาสตร์หรือการเปรียบเทียบ และวิธีการวิเคราะห์ ฯลฯ เป็นที่ยอมรับของ นักรัฐศาสตร์หลายคนที่ว่าทุกวิธีมีประโยชน์และคุณค่าที่สำคัญ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังนี้

1.2.1 วิธีการสังเกตหรือใช้เชิงประจักษ์

เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ต่อรัฐบาลทำให้วิธีการเชิงประจักษ์เป็นแนวทางที่จำเป็นในการสังเกต สถาบันทางการเมือง และกระบวนการของมันจริงๆ สถาบันทางการเมืองเหล่านี้คือ “ห้องทดลอง” ของนักรัฐศาสตร์ ที่เน้นการสังเกต ซึ่งเขาทดลองการทำงานกับสถาบันทางการเมืองเหล่านี้ การเปลี่ยนแปลงทุกการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานและโครงสร้างของมัน ทุกวิธีการในการกำหนดกฎหมายและนโยบาย และทุกระบบการบริหารใหม่ๆ ในรัฐมีความสำคัญยิ่ง

1.5 วิธีการศึกษารัฐศาสตร์

วิธีการเชิงประจักษ์หรือการสังเกตอาจนำมาใช้ได้ดีที่สุดในการกำหนดพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้ลงคะแนนซึ่งวัดสถิติการเลือกตั้งและการสำรวจความคิดเห็น (Opinion Polls) และนำไปใช้พยากรณ์ผู้ชนะการเลือกตั้ง นักศึกษา รัฐศาสตร์ได้เรียนรู้การจูงใจของผู้ลงคะแนนเสียงและการลงคะแนนเสียงได้รับอิทธิพลจากประเด็นทางการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างไร

1.2.2 วิธีการเชิงประวัติศาสตร์

วิธีการเชิงประวัติศาสตร์ให้ความกระจ่างกับนักศึกษาการเมืองเกี่ยวกับบ่อเกิดและวิวัฒนาการและสถาบันต่างๆ โดยอธิบายว่ามันคืออะไร และจะเป็นอะไร แนวทางเชิงประวัติศาสตร์ไม่ใช่เป็นแค่การอธิบายเท่านั้น แต่เป็นการตีความด้วย ดังนั้น วิธีการเชิงประวัติศาสตร์ทำให้นักศึกษาสนใจในการรู้ไม่เพียงแต่บ่อเกิดของรัฐ รัฐบาล และวิถีปฏิบัติของรัฐเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพลังและปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความเจริญงอกงามและการพัฒนาของมัน พุดอีกนัยหนึ่ง นักศึกษาต้องอาศัยหลักฐานในอดีตของรัฐ เพื่อจะได้สามารถอธิบายการพัฒนาในปัจจุบัน และอนาคตของสถาบันต่างๆ

1.2 วิธีการศึกษารัฐศาสตร์

1.2.3 วิธีการเปรียบเทียบ

การศึกษารัฐศาสตร์โดยวิธีการเปรียบเทียบนำไปสู่จุดโฟกัสของสถาบันทางการเมืองปัจจุบันและวิธีปฏิบัติของ ประเทศต่างๆ ในยุคต่างๆ ของประวัติศาสตร์ จากจุดโฟกัสดังกล่าว นักศึกษาสามารถดึงเอาความคล้ายคลึง และความแตกต่างในโครงสร้างและระบบของรัฐบาลในประเทศเหล่านี้ ในกฎหมายและรัฐธรรมนูญ และระบบตุลาการ หน่วยการปกครองท้องถิ่น ในกระบวนการเลือกตั้ง พรรคการเมืองแม้แต่ในวัฒนธรรมและประเพณีของประชาชนออกมา

การใช้วิธีการเปรียบเทียบมีประโยชน์มากต่อนักรัฐศาสตร์ในการกำหนดวิธีแก้ปัญหาทางการเมืองบางอย่าง มันนำเสนอกระบวนการต่างๆ ของสถาบันทางการเมืองและลักษณะต่างๆ แก่นักศึกษารัฐศาสตร์และผู้นำรัฐบาล ให้โอกาสแก่เขาในการคัดเลือกสิ่งที่ดีที่สุด และเหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันมาใช้

1.2 วิธีการศึกษารัฐศาสตร์

1.2.4 วิธีการวิเคราะห์

อีกแนวทางหนึ่งในการศึกษารัฐศาสตร์ก็คือ วิธีการวิเคราะห์ สาขาของความพยายามดังกล่าวมุ่งไปที่ การค้นหาปัจจัยที่สำคัญหรือจำเป็นของสถาบันทางการเมืองเพื่อวิเคราะห์ และตรวจสอบคุณค่าและวิธีทำงาน ของมัน

เมื่อนักรัฐศาสตร์ใช้วิธีการวิเคราะห์ มันจะบังคับให้เขาทำการศึกษารายละเอียดของสถาบันการเมือง เหล่านี้ ประเมินความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ของเขา และในความสัมพันธ์กับ กลุ่มหน้าที่อื่นๆ ในสังคม ดังนั้น การศึกษาเชิงวิเคราะห์ของสถาบันต่างๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่อุทิศให้กับความเข้าใจ กลไกและการดำเนินงาน ของระบบสถาบันที่นำมาซึ่งรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 วิธีการศึกษารัฐศาสตร์

1.2.5 วิธีการศึกษาในแง่ปรัชญาหรืออุดมคติ

การศึกษาในแง่ปรัชญานี้ค้นคว้าถึงอุดมคติจากศิลปะ สถาปัตยกรรม โครงกลอนและจากแนวความคิด ของนักปราชญ์หรือปรัชญาเมธีที่คาดหมายจะให้เกิดรัฐอุดมคติ ซึ่งมนุษยชาติจะเจริญถึงขีดทางวัตถุ ทางจิตใจ และธรรมจรรยา

การศึกษาโดยวิธีอุดมคติและปรัชญานี้ ไม่แต่จะวาดภาพรัฐในอุดมคติ (Ideal State) ยังจะต้องมองถึง จุดประสงค์ ซึ่งผู้ปกครองและราษฎรมุ่งจะให้ไปถึง สำหรับราษฎรแต่ละคนนั้นก็ย่อมมีปรัชญาในการดำเนินชีวิตของตน และในเรื่องของการปกครองด้วยแล้ว ยิ่งเป็นปรัชญาของปรัชญาอีกชั้นหนึ่ง และมุ่งต่ออุดมคติบางอย่างปรัชญานี้อาจ เป็นความพยายามที่จะให้การปฏิบัติโดยอิสรภาพ แก่บุคคลบางจำพวกเช่น ปรัชญาหลัก Free Play สมัยกรีก หรือ อาจมุ่งที่จะให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว (Unity) และเผยแพร่ลัทธิเหตุผล ความยุติธรรม และความเท่าเทียมกันในสมัยโรมันหรือลัทธิทฤษฎีเทวสิทธิ์ ผู้เป็นเจ้าของดินก็อ้างเทวบัญชาให้เกิดปรัชญา ในประโยชน์ของประชาชนและอำนาจสาธารณะในมือของเขา

1.2 วิธีการศึกษารัฐศาสตร์

ส่วนในทฤษฎีปัจเจกชนนิยม (Individualism) นั้น ก็ได้แก่คำกล่าวของ Jefferson ว่า “that government is the best which governs the least” คือ รัฐบาลที่ดีที่สุดต้องใช้อำนาจปกครองน้อยที่สุดหรือทางปรัชญาของสังคมนิยม (Socialism) บริหารเกี่ยวแก่ประชาชนทุกอย่าง ควรจะได้ถูกสนใจคุ้มครองป้องกัน และปฏิบัติโดยองค์การของคนหนึ่งคนใด โดยเหตุนี้ไม่ว่ารูปการปกครองจะเป็นอย่างไร ผู้ที่เป็นผู้ดำเนินกิจการปกครอง ย่อมมีจิตใจโดยคนที่มีปรัชญาอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เมื่อปรัชญา มีอย่างไร วิธีดำเนินการของรัฐและเจ้าหน้าที่ก็จะมุ่งกันไปทางนั้น และเมื่อกลายเป็นอุดมคติทางสังคม (Social Ideal) ความคิด เช่น ความรักบ้านเกิดเมืองนอน ความรักชาติ ความเป็นทหารก็ย่อมแสดงความรู้สึกเป็นนโยบายของหมู่หรือกลุ่ม